

КОРОТКОСТРОКОВЕ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ОБОРОТНІ АКТИВИ

О.О. Непочатенко, доктор економічних наук

П.К. Бечко, кандидат економічних наук

Д.А. Попиченко, аспірант

Уманський національний університет садівництва

У статті розкрито сутність і структуру системи кредитування сільськогосподарських підприємств, особливу увагу звернено на кредитний блок, зокрема обсяги видачі короткострокових банківських кредитів під оборотні активи. Дано оцінку стану кредитування сільськогосподарських підприємств Черкаської області та результатів їх діяльності. Здійснено групування означених підприємств за рівнем рентабельності, проаналізовано розмір і структуру державної підтримки.

***Ключові слова:** кредит, оборотні активи, рентабельність, відсоткова ставка, кредитна політика.*

Постановка проблеми. Реформування національної економіки, динамічний розвиток аграрної галузі значною мірою залежать від ефективної кредитної політики, метою якої є забезпечення розширеного відтворення суб'єктів господарювання, нарощування ними обсягів конкурентоспроможної продукції за рахунок їх доступу до кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг.

Процес глобалізації економіки ускладнює взаємовідносини між національною економікою і світовим господарством, безпосередньо впливає на умови реалізації кредитної політики. Кредитна політика стає обов'язковою умовою підвищення ефективності національної економіки, зміцнення її позицій у світовій економіці. За сучасних умов господарювання кредитна політика як складова макроекономічної політики повинна забезпечувати цілі, завдання, вибір методів та механізмів її реалізації.

Завдання статті полягає в дослідженні стану кредитування, рівня рентабельності, розміру і структури державної підтримки сільськогосподарських підприємств Черкаської області за 2010-2014 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження, що представлені у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі, дали можливість встановити, що до цього часу не сформовані єдині підходи щодо розкриття ролі кредиту у відтворювальному процесі, який би відповідав ринковим умовам господарювання. Результати дослідження цієї проблеми різними економічними школами розглядаються в різній площині, що потребує подальшого вирішення цієї проблеми, враховуючи, що за сучасних

умов кредит переважно обслуговує потреби тих галузей національної економіки, які мають прискорену швидкість обертання оборотних активів і високий рівень рентабельності [1].

Методика досліджень. Основою дослідження є системний метод пізнання закономірностей кредитування сільськогосподарських підприємств за сучасних умов господарювання. У процесі дослідження використано такі наукові методи як: абстрактно-логічний, емпіричний, рядів динаміки, індексний, факторного аналізу а також метод групування щодо вирішення проблем кредитування сільськогосподарських підприємств. Об'єктом дослідження є сільськогосподарські підприємства Черкаської області.

Результати досліджень. Суб'єктам господарювання аграрної галузі притаманні особливості відтворювального процесу, внаслідок чого виникає необхідність виваженого підходу щодо напрацювання стратегії і тактики кредитної політики. Ефективна кредитна політика для сільськогосподарських підприємств полягає в забезпеченні нарощування виробництва конкурентноспроможної сільськогосподарської продукції, враховуючи наступні специфічні особливості аграрного виробництва: сезонність виробництва; часовий лаг між затратами виробництва і отриманням виручки від реалізації; розрив між робочим періодом і періодом виходу продукції та отриманням виручки від реалізації; вплив кредитування на фінансові результати діяльності;

забезпечення обґрунтованого прогнозу щодо динаміки нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції; стійкість нарощування обсягів конкурентноспроможної продукції; доступ виробників сільськогосподарської продукції до міжнародних ринків збуту [2].

З огляду на такі специфічні особливості аграрного виробництва зростає роль банківського кредиту, основою якого є доступ сільськогосподарських товаровиробників до банківських запозичень на ринку кредитних ресурсів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва, створення для них якісного макро і мікроекономічного середовища.

Вплив кредитної політики тісно пов'язаний з вирішенням проблем системи кредитування з урахуванням особливостей аграрного виробництва. Під системою кредитування розуміється сукупність елементів, що базуються на фундаментальних властивостях кредиту і функціях комерційних банків, принципах і механізмі кредитування, спрямованих на розширене відтворення в сільському господарстві (рис. 1).

Система кредитування сільськогосподарських підприємств за сучасних умов господарювання об'єднує три блоки: фундаментальний, кредитний та організаційно-економічний. Фундаментальний блок системи кредитування охоплює аналіз і узагальнення теоретичних досліджень щодо ролі кредиту, як економічної категорії, суб'єктів і об'єктів кредитних відносин.

Кредитний блок є важливою складовою системи кредитування сільськогосподарських підприємств. До цього блоку відносять: кредитну політику НБУ, кредитну політику комерційних банків, хеджування страхових ризиків.

Рис. 1. Система кредитування сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено авторами

У 2000р., паралельно з проведенням аграрної реформи, в Україні запроваджено механізм державної підтримки аграріїв через здешевлення кредитів відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2000 р. №398 [3]. В основу цього механізму закладено здешевлення відсоткових ставок за банківські кредити. Часткове відшкодування кредитних ставок сільськогосподарським підприємствам за рахунок бюджетних коштів за своєю сутністю не є ринковою акцією, оскільки її базовими принципами є державне регулювання функціонування ринку фінансових послуг. Однак, такі компенсаційні виплати деякою мірою сприяли розблокуванню кредитування сільськогосподарських підприємств, розширили їх доступ до кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг. Пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств перебуває під впливом макроекономічних факторів, найбільш істотними з яких є: стійкість національної валюти; ступінь інтеграції національної економіки у світову; загальний економічний ріст; державне регулювання ринку продовольства; залежність від експортного потенціалу; забезпечення цінового паритету між сільськогосподарською і промисловою продукцією.

В той же час, за досліджуваний період пільгові кредити для сільськогосподарських підприємств практично призупинені. Причиною цьому є загострення кризових явищ, зростання облікової ставки НБУ, а натомість і ставок комерційних банків за кредитами, що обмежує доступ аграріїв до кредитів на ринку кредитних послуг (табл. 1).

1. Оцінка стану кредитування сільськогосподарських підприємств Черкаської області і результатів їх діяльності

Показник	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Темпи приросту виробництва продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 р.,%	105,7	95,8	129,6	109,0	104,3	117,6	96,8	106,5	98,4
- до попереднього року	76,9	73,4	95,7	104,0	107,8	129,1	125,4	134,4	131,6
Темпи приросту чистого прибутку, у % до попереднього року	135,8	201,7	51,7	19,6	83,4	116,3	126,4	52,2	204,0
Рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств, %	15,7	16,5	12,2	18,3	18,1	27,1	24,9	9,7	27,8
Питома вага прибуткових сільськогосподарських підприємств, %	73,0	79,1	78,7	79,0	77,9	88,2	89,4	82,2	87,4
Видача короткострокових кредитів під оборотні активи сільськогосподарським підприємствам, у % до попереднього року	94,3	77,1	85,2	108,0	66,2	71,8	63,6	24,4	8,3
Середня облікова ставка Національного банку України, %	8,5	8,0	12,0	11,0	9,5	9,5	7,5	7,0	14,0
Середня відсоткова ставка комерційних банків за надані кредити сільськогосподарським підприємствам, %	20,0	18,0	24,0	27,8	20,6	17,2	21,0	19,2	23,5
Перевищення (зменшення) розміру середніх відсоткових ставок комерційних банків відносно :									
- облікової ставки НБУ, (+, -), відсоткових пунктів	12,0	10,0	12,0	16,8	11,1	7,7	13,5	12,2	9,5
- рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств, (+, -) відсоткових пунктів	4,3	1,5	11,8	9,5	2,5	- 9,9	- 3,9	9,5	- 4,3

Джерело: статистичні дані сільськогосподарських підприємств Черкаської області.

Найважливішим показником системи кредитування сільськогосподарських підприємств є обсяги видачі банківських кредитів. Розмір короткострокових банківських кредитів під оборотні активи за досліджуваний період по сільськогосподарським підприємствам Черкаської області має тенденцію до скорочення. За період дослідження (2006 – 2014 рр.) зростання обсягів виданих кредитів під оборотні активи мало місце в 2009 р. Сума короткострокових банківських кредитів у 2009 р. порівняно з 2008 р. зросла на 8,0%. В останні роки в зв'язку з фінансовою скрутою банківське кредитування під оборотні активи скорочується. Зокрема, в 2012р. порівняно з 2011 р. розмір банківських кредитів під оборотні активи скоротився на 8,2, в 2013 р. порівняно з 2012 р. на 39,2, а в 2014 р. порівняно з 2013 р. на 16,1 відсоткових пункти.

У 2009 р. суб'єкти господарювання всіх форм власності Черкаської області вперше досягли обсягів виробництва сільськогосподарської продукції рівня 1990 р. В 2013 р. вартість продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 р. зросла до 2012 р. на 6,5, а в порівнянні з 1990 р. на 34,4 відсоткових пункти. На тлі зростання обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції порівняно з 1990 р. в 2014 р. темпи приросту виробництва продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 р. порівняно з 1990 р. зросли на 31,6%, а порівняно з 2013 р. скоротилося на 1,6 відсоткових пункти.

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції в постійних цінах 2010 р. перебувають у прямій залежності від фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. За досліджуваний період найбільш суттєві темпи приросту чистого прибутку по сільськогосподарських підприємствах області спостерігалися в 2007 р. (порівняно з 2006 р. зросли в 2,02 рази), в 2014р. (порівняно з 2013 р. зросли в 2,04 рази). За цей же період мало місце суттєве скорочення чистого прибутку в 2008 р. порівняно з 2007 р., розмір прибутку за цей період становив 51,7%. Подальше скорочення розміру прибутку на 19,6% спостерігається в 2010 р. порівняно з 2008 р. Таким чином, фінансовий результат діяльності аграріїв області нестабільний, коливається від зростання в у 2,04 рази в 2014 р. проти 2013 р. до зменшення в 2009 р. проти 2008 р. У 2013 р. порівняно з 2012 р. фінансовий результат аграріїв області до оподаткування зменшився на 32,1 відсоткових пункти.

У сфері аграрного виробництва Черкаської області за досліджуваний період питома вага господарств населення в структурі виробників сільськогосподарської продукції залишається суттєвою. Так, в середньому за 2010 – 2014 рр. питома вага виробленої продукції сільського господарства домогосподарствами по області складає 22,8%. Такі види виробництва, як картопля, овочі, молоко, вирощування худоби мають більшу питому вагу в структурі виробленої продукції домогосподарствами.

Рівень рентабельності сільськогосподарської продукції впродовж досліджуваного періоду по сільськогосподарських підприємствах області коливається від 27,8 % в 2014 р. до 9,7 % в 2013 р. Показник рівня

рентабельності є основним чинником налагодження взаємозв'язків аграріїв, як позичальників, з комерційними банками-кредиторами, оскільки унеможлиблює зростання ризиків банків при наданні кредитів аграріям.

Лише за три роки досліджуваного періоду відсоткові ставки за короткострокові кредити комерційних банків були нижчі рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств, зокрема в 2011р., 2012 р. і в 2014 р. відповідно на 9,9, 3,9 та 4,3 відсоткових пункти. Впродовж всіх інших років навпаки, ставки комерційних банків за короткострокові кредити під оборотні активи перевищували рівень рентабельності в діапазоні від 11,8 в 2008 р. до 1,5 відсоткових пункти в 2007 р.

Аналіз кредитних взаємовідносин сільськогосподарських підприємств з банківською системою свідчить, що незважаючи на чинну Постанову Кабінету Міністрів України від 25.02.2000 р. №398 «Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт» [3], якою передбачено надання фінансової підтримки аграріям, через здешевлення кредитів механізм цієї постанови призупинений. Про це свідчать розміри кредитних вкладень в оборотні активи сільськогосподарських підприємств Черкаської області (табл.2)

2. Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за рівнем рентабельності в середньому за 2010 – 2014 рр.

Показник	Збиткові	До 15,0	15,1-30,0	30,1-45,0	Більше 45,1	Всього
Середній рівень рентабельності, %	- 9,1	8,2	17,3	31,3	46,2	19,9
Кількість господарств у групі	61	207	109	21	8	406
У відсотках до обстежених	15,1	50,9	26,8	5,2	2,0	100,0
Розмір оборотних активів на 1 га с.- г. угідь, грн.	1022,6	1058,7	1486,3	1350,3	1403,3	1189,7
Питома вага власних оборотних активів, %	28,3	53,2	51,3	71,5	79,2	45,3
Питома вага кредиту в покритті оборотних активів, %	9,2	8,7	6,9	6,5	3,1	7,9
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	92	101	104	86	61	98
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	292	207	164	133	74	189
Період обороту оборотних активів, днів	358	361	297	286	268	319
Чистий прибуток (збиток) на 1 га с.- г. угідь, грн.	-192,6	152,3	268,7	562,7	648,7	162,7

Джерело: статистичні дані сільськогосподарських підприємств Черкаської області.

В результаті проведеного групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області щодо рівня рентабельності в середньому за 2010 – 2014 рр. встановлено, що питома вага кредиту в покритті оборотних активів незначна. Її розмір перебуває в діапазоні від 3,1 % для сільськогосподарських підприємств, рівень рентабельності яких за досліджуваний період перевищував 45,1%, до 9,2% для аграріїв, що отримали збитки від виробничої діяльності. Такий факт свідчить про посилення ролі власних джерел у фінансуванні оборотних активів та кредиторської заборгованості, як залученого джерела. Показник розміру кредиту в структурі джерел формування оборотних активів перебуває у прямій залежності від показника розміру оборотних активів в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Із обстежених сільськогосподарських підприємств області суттєвих розбіжностей щодо розміру оборотних активів в розрахунку на 1га сільськогосподарських угідь не спостерігається. В середньому по обстежених 406 сільськогосподарських підприємств оборотні активи на 1 га сільськогосподарських угідь складають 1189,7 грн. Відхилення цього показника щодо збиткових підприємств до середнього по групі складає – 167,1 грн на 1 га, а по сільськогосподарських підприємствах з рентабельністю, що перевищує 45,1% – 213,6 грн. Тобто, сільськогосподарські підприємства формують оборотні активи переважно за рахунок власних джерел, розмір яких в загальній структурі всіх джерел фінансування оборотних активів перебуває в діапазоні від 28,3% для збиткових сільськогосподарських підприємств до 79,2% для підприємств, рівень рентабельності яких перевищує 45,1%. Збільшення розміру питомої ваги власних оборотних активів призводить до зростання періоду погашення кредиторської заборгованості.

Аналіз групування по сільськогосподарських підприємствах області свідчить про сформовану тенденцію, внаслідок якої, чим вищий рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств, тим менший період погашення кредиторської заборгованості. Зокрема, збиткові підприємства в середньому кредиторську заборгованість погашали за 292 дні, в той час, коли високорентабельні підприємства – 74 дні. Використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування оборотних активів сприяє порушенню платіжного обігу, зниженню ефективності використання оборотних активів сільськогосподарських підприємств. Це підтверджується тривалістю обертання оборотних активів по групах обстежених сільськогосподарських підприємств. Якщо 61 підприємство або 15,1 % від загальної кількості обстежених збиткових підприємств отримало збиток в розрахунку на 1га сільськогосподарських угідь 192,6 грн, а період обертання оборотних активів 358 днів, то для підприємств з рентабельністю до 45,0% відповідно 562,7 грн. прибутку на 1га сільськогосподарських угідь і період обороту оборотних активів 286 днів. Зі збільшенням показника рентабельності зменшується період обороту оборотних активів в днях.

Сучасна практика свідчить, що ефективність підтримки сільськогосподарських підприємств невисока, що проявляється здебільшого в «ручному управлінні», зокрема цінами на паливо та мастильні матеріали, рівнем відсоткових ставок по кредитах, наданням пільг у періоди посівної і

збору урожаю. Ці та інші причини обумовлюють потребу в поглибленому теоретичному дослідженні ролі кредиту, визначення напрямів удосконалення системи кредитування, виявлення умов і чинників, здатних позитивно впливати на розвиток кредитування, пошук нових форм взаємодії різних інституцій ринку, держави і бізнесу у вирішенні завдань, що стоять перед сільським господарством.

В умовах загострення кризових явищ зростає потреба в розробці методичних підходів щодо кредитування сільськогосподарських підприємств на основі їх тісної співпраці з кредитними установами, а також розвитку форм підтримки підприємств.

Найбільш суттєвим чинником організаційно-економічного блоку є державна підтримка сільськогосподарських підприємств, розмір якої по сільськогосподарських підприємствах Черкаської області представлена в табл.3

Результати дослідження щодо підтримки сільськогосподарських підприємств Черкаської області в середньому за 2010 – 2014 рр. свідчать про те, що аграрії отримували підтримку за рахунок двох джерел:

- бюджетних коштів;

- сум податку на додану вартість, що залишається в розпорядженні підприємств, які застосовують спеціальний режим оподаткування цим податком.

За досліджуваний період сума податку на додану вартість, що залишається в розпорядженні сільськогосподарських підприємств, складає найбільшу питому вагу. Її розмір коливається від 58,7% в 2012 р. до 98,7% в 2014 р. Переважно суми податку на додану вартість, як державна підтримка аграріїв спрямовувалися на розвиток рослинництва від 21,8 % загальної суми в 2011 р. до 60,8 % в 2013 р. Решта суми податку на додану вартість спрямовувалася на розвиток тваринницької галузі в діапазоні від 15,3% загальної суми в 2012 р. до 62,2% в 2011 р. На розвиток інших галузей сільськогосподарських підприємств області була виділена разова сума 200,0 тис. грн. лише в 2013 р.

Державна підтримка сільськогосподарських підприємств області за рахунок дотацій з бюджету в 2014 р. порівняно з 2010 р. скоротилася на 47190,9 тис. грн. і в загальній структурі сум державної підтримки і в 2014 р. складає 1,3%. Найбільші суми дотацій аграріям області були виділені в 2012 р. в сумі 266819,5 тис. грн., з яких 37,8 тис. грн. спрямовано на розвиток рослинницької галузі, 252455,1 тис. грн. – на розвиток тваринництва і 14326,6 тис. грн. – на підтримку інших галузей сільськогосподарського виробництва. В 2014 р. загальна сума дотацій сільськогосподарським підприємствам області склала всього 11891,8 тис. грн. або 1,3 % від загальної суми державної підтримки, яка спрямована на розвиток тваринницької галузі в сумі 11327,8 тис. грн. та 564,0 тис. грн. – на розвиток інших галузей аграрного виробництва області.

Наведені дані свідчать про несуттєві розміри державної підтримки сільськогосподарським підприємствам області.

3. Розмір і структура державної підтримки сільськогосподарських підприємств Черкаської області

Показник	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2014 р (+,-) до 2010 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Одержано коштів, всього	332222,2	100,0	314347,2	100,0	643319,7	100,0	356837,6	100,0	907307,6	100,0	575085,4
- з них за рахунок бюджетних дотацій	59082,7	17,8	48032,7	15,3	266819,5	41,5	10070,3	2,8	11891,8	1,3	- 47190,9
- за рахунок податку на додану вартість	273139,5	82,2	266314,5	84,7	376500,2	58,5	346767,3	97,2	895412,8	98,7	622273,3
Із суми отриманої підтримки спрямовано на розвиток рослинництва, всього	134883,5	40,6	108004,6	34,4	278188,7	43,2	217448,9	60,9	402888,1	44,4	268004,6
- за рахунок бюджетних дотацій	45697,4	13,8	39502,3	12,6	37,8	0,1	48,0	0,1	0	0	-45697,4
- за рахунок податку на додану вартість	89186,1	26,8	68502,3	21,8	278150,9	43,1	217400,9	60,8	402888,1	44,4	313702,0
Із суми отриманої підтримки спрямовано на розвиток тваринництва, всього	195512,1	58,8	206342,6	65,6	350804,4	54,5	138875,2	38,9	503852,5	55,5	308320,4
- за рахунок бюджетних дотацій	11558,7	3,5	8530,4	2,7	252455,1	39,2	9708,8	2,7	11327,8	1,2	- 230,9
- за рахунок податку на додану вартість	183953,4	55,3	197812,2	62,9	98349,3	15,3	129166,4	36,2	492524,7	54,3	308571,3
Із суми отриманої підтримки спрямовано на розвиток інших галузей, всього	1826,6	0,6	-	-	14326,6	2,3	513,5	0,2	564,0	0,1	- 1262,6
- за рахунок бюджетних дотацій	1826,6	0,6	-	-	14326,6	2,3	313,5	0,1	564,0	0,1	-1262,6
- за рахунок податку на додану вартість	-	-	-	-	-	-	200,0	0,1	-	-	-

Джерело: статистичні дані сільськогосподарських підприємств Черкаської області

Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році 24 грудня 2015 року № 909-VIII [4] передбачені зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств, внаслідок чого суттєво зменшується розмір податку на додану вартість, що залишається в розпорядженні підприємств.

На 2016р. державна підтримка сільськогосподарських підприємств у вигляді податку на додану вартість залежить від спеціалізації сільськогосподарського підприємства. Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні рослинницької продукції, 85% податку на додану вартість спрямовують в бюджет, а решта використовують на власні потреби; при спеціалізації підприємств на вирощуванні свиней і птиці 50 % податку на додану вартість спрямовується в бюджет, а решта залишається у розпорядженні підприємства і при спеціалізації з вирощування ВРХ 85% податку залишається у розпорядженні суб'єкта господарювання, а 15% – спрямовується в бюджет.

Враховуючи зміни в системі оподаткування аграріїв, сільськогосподарські підприємства взагалі залишаються без державної підтримки, що суперечить міжнародним умовам господарювання підприємств сільського господарства. Підтримуючи зміни до Податкового кодексу України, що набрали чинності з 01.01.2016 р., виходом із такого становища може бути відміна спеціального режиму оподаткування для великих за розміром сільськогосподарських підприємств, у розпорядженні яких є чисельні за розміром сільськогосподарські угіддя. Дрібнотоварні сільськогосподарські підприємства, зокрема фермерські господарства, розмір сільськогосподарських угідь яких не перевищує п'ять тисяч га, повинні користуватися як спеціальним режимом оподаткування податком на додану вартість, так і єдиним податком, в основі якого грошова оцінка землі без її індексації і чітко встановлені ставки цього податку.

Висновки. Враховуючи сучасний стан сільськогосподарських підприємств, які практично не мають доступу до кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг, основою їх підтримки є встановлення відсоткових ставок за кредит, розмір яких не перевищує рівня їх рентабельності. Регулювання відсоткової ставки за банківські кредити, що надають комерційні банки, можливе шляхом виваженої політики НБУ в напрямі зменшення облікової ставки. Щодо організаційного спрямування кредитної політики стосовно сільськогосподарських підприємств, слід для дрібнотоварних сільськогосподарських товаровиробників, включаючи фермерські господарства, залишити податок на додану вартість в повному розмірі і спрямовувати його на виробничі потреби. До цієї групи сільськогосподарських товаровиробників слід застосовувати спрощену систему оподаткування без додаткового проведення індексації грошової оцінки землі і застосування сталих ставок цього податку.

Література

1. Колесникова В.И. Банковское дело / В.И Колесникова, Л. П. Кроливецкая// – М.: “Финансы и статистика”, 1995. – 476 с.
2. Чайковський Я.І. Банківське кредитування підприємств в умовах ринкового реформування економіки: автореф. дис. канд. екон. Наук : спец. 08.04.01. “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Я.І. Чайковський – Тернопіль, 2003. – 20 с.
3. Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2000 р. № 398 // Офіційний вісник України. – 2000. – №9. – С. 3-4.
4. Закон Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році 24 грудня 2015 року № 909-VIII
5. Закон України “Про страхування”: за станом на 07. берез. 1996 р. № 85/96. / Верховна Рада України // Законодавство України про страхування. – К.: Аніта. – 1999. – С. 18 – 39.
6. Закон України “Про Національний банк України”: за станом на 20 трав. 1999 р. № 679–XIV // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 1999. – №7. – С. 3 – 23.

Reference

1. Kolesnikova, V. I. Krolivetskaya, L. P. (1995). *Banking*. Moscow: “Finance and Statistics”, 1995. 476 p. (in Russian).
2. Chaikovskiy Ya. I. Bank crediting of enterprises under market reforming economy conditions: *Author. of dis. to obtain the degree of Ph.D.* Ternopil, 2003. 20 p. (in Ukrainian).
3. On additional measures concerning crediting of agricultural works complex: resolution of the Cabinet of Ukraine as of February 25, 2000 № 398. *Official Bulletin of Ukraine*, 2000. no. 9. – pp. 3–4. (in Ukrainian).
4. Law on making alteration in the Internalrevenue code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine concerning providing budget income balance in 2016 as of December 24, 2015 № 909-VIII. (in Ukrainian).
5. Law of Ukraine “On insurance”, as of March 7, 1996 № 85/96. / Verkhovna Rada of Ukrain. *Legislation of Ukraine on insurance*. Kyiv : Anita. 1999. pp. 18 – 39. (in Ukrainian).
6. Law of Ukraine “On national bank of Ukraine”, as of May 20, 1999 № 679 –XIV. *Legislative and regulatory acts on banking*. 1999. no. – pp. 3 – 23. (in Ukrainian).

Одержано 22. 02. 2016

Аннотация

Непочатенко Е.А., Бечко П.К., Попиченко Д.А.

Краткосрочное кредитование сельскохозяйственных предприятий под оборотные активы

Актуальность статьи обусловлена эффективностью кредитной политики в современных условиях роста конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий.

Задача статьи состоит в исследовании состояния кредитования, уровня рентабельности, размера и структуры государственной поддержки сельскохозяйственных предприятий Черкасской области за 2010-2014 гг.

В статье раскрыты сущность и структура системы кредитования сельскохозяйственных предприятий. Отмечено, что система кредитования в современных условиях хозяйствования объединяет три блока: фундаментальный, кредитный и организационно-экономический. Фундаментальный блок представляет анализ и обобщение теоретических исследований относительно роли кредита как экономической категории, субъектов и объектов кредитных отношений.

Проанализирован механизм государственной поддержки аграриев через удешевление кредитов, выделены макроэкономические факторы, под влиянием которых находится льготное кредитование сельскохозяйственных предприятий. Определены причины приостановки льготных кредитов для обозначенных предприятий в период обострения кризисных явлений.

Авторами отмечено, что самым важным показателем системы кредитования сельскохозяйственных предприятий являются объемы выдачи краткосрочных банковских кредитов под оборотные активы. Отслежено размер краткосрочных банковских кредитов под оборотные активы за исследуемый период.

В статье дана оценка состояния кредитования сельскохозяйственных предприятий Черкасской области и результатов их деятельности, осуществлена группировка указанных предприятий по уровню рентабельности в среднем за 2010 – 2014 гг. В результате проведенной группировки установлено, что удельный вес кредита в покрытии оборотных активов незначителен, усиливается роль собственных источников в финансировании оборотных активов. Увеличение размера удельного веса собственных оборотных активов приводит к росту периода погашения кредиторской задолженности.

Наиболее существенным фактором организационно-экономического блока определена государственная поддержка сельскохозяйственных предприятий, размер которой проанализирован по сельскохозяйственным предприятиям Черкасской области.

Статья завершается выводами, в которых прогнозируются целесообразные направления совершенствования системы кредитования, новые формы взаимодействия различных институтов рынка, государства и бизнеса в решении задач, стоящих перед сельским хозяйством.

Ключевые слова: кредит, оборотные активы, рентабельность, процентная ставка, кредитная политика.

Annotation

Neepochatenko E.A., Becho P.K., Popychenko D.A.

Short-term crediting of agricultural enterprises for current assets

The significance of the article is determined by the efficiency of the credit policy under modern conditions of competitiveness of agricultural enterprises.

The tasks of the article are to study the credit state, the level of profitability, the size and structure of the state support of agrarian enterprises in Cherkasy Region in 2010-2014.

The article highlights the matter and structure of the credit system of agrarian enterprises.

It is pointed out that under modern conditions of managing the credit system consists of three parts: fundamental, credit and economic-organizing ones. Fundamental part presents analysis and general conclusion of theoretical studies in relation to the role of credit as an economic category, subjects and objects of credit relations.

The article analyses the mechanism of state support of agrarians through reduction in credit prices. It defines macroeconomic factors, under the influence of which there is concessional lending of agrarian enterprises. The authors of this article also distinguish the reasons of concessional lending discontinuation for above-mentioned enterprises in the period of acute crisis.

It is stated that the most important index of the crediting system of agrarian enterprises is the lending distribution of short-term bank credits for current assets. The authors notice the size of short-term bank credits for current assets during the analyzed period.

The credit state of agrarian enterprises of Cherkasy region and results of their activity are estimated and classification of these enterprises according to their profitability on average in 2010–2014 is carried out. As a result of this classification it is stated that the share of credit in coverage of current assets is inconsiderable. However, the role of internal funds increases in the process of financing current assets. The increase of the share of internal current assets leads to the enlarging of period of repayment of accounts payable.

The most significant factor of the economic-organizing part is the state support of agrarian enterprises, the size of which is analysed taking into consideration the agrarian enterprises of Cherkasy region.

As a conclusion, the article suggests the appropriate ways of credit system improvement, new forms of interaction between various market institutions, state and business in solving tasks, which agriculture faces.

Key words: credit, current assets, profitability, interest rate, credit policy.

УДК 336.226.1: 631.16

ПОДАТКОВА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМ СПРАВЛЯННЯ ПДВ

П.М. Боровик, кандидат економічних наук

О.А. Непочатенко, кандидат економічних наук

В.В. Сліпченко

Уманський національний університет садівництва

В статті досліджені проблеми сучасного порядку застосування спеціальних податкових режимів непрямого оподаткування аграрних товаровиробників. За результатами аналізу авторами запропоновано шляхи вдосконалення сучасної непрямой податкової підтримки вітчизняних сільськогосподарських формувань шляхом відновлення в повному форматі режиму акумуляції ПДВ агропідприємствами та поновлення режимів виплати дотацій виробникам м'ясо-молочної продукції і застосування нульової ставки ПДВ стосовно операцій з реалізації зазначеної продукції переробним підприємствам.

***Ключові слова:** податок на додану вартість, спеціальні податкові режими для агробізнесу, режим акумуляції ПДВ, режим виплати дотацій, застосування нульової ставки ПДВ стосовно операцій з реалізації тваринницької продукції переробним підприємствам.*